"డియర్ గీతా!"

ఒక్కసారి గీత నిశ్చేష్టురాలై పోయింది.

మనసు పరిపరివిధాలా పరిభ్రమించడం ప్రారంభించింది. రకరకాల ఆలోచనలు చెలరేగాయి. తన పంతొమ్మిది సంవత్సరాల ప్రాయంలో ఇలాంటి ఉత్తరం ఎన్నడూ రాలేదు. వస్తుందని ఊహించ లేదు. అందులోనూ ఇలాంటి సమయంలో ఇటువంటి ఉత్తరం వస్తుందని తను ఎక్స్‌పెక్ట్ చెయ్యలేదు. ఆశ్చర్యంతో చదవడం ప్రారంభించింది.

"ఈ ఉత్తరం నీకు చాలా ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది కదూ? నాకు తెలుసు! నిజానికి ఇలాంటి లెటర్ వ్రాయడం నేను ఎక్కువ చొరవ తీసుకోవడమే అవుతుంది. అయినా, ఒక నాడు సున్నితమైన నీ మనస్సుని గాయపరిచానేమో అనే నా ఆవేదన ఈ ధైర్యానికి కారణమైంది. నీవు అన్యధా భావించవనే నా ఆత్మ విశ్వాసమే ఈ ఉత్తరం వ్రాయడానికి సంకల్పించింది!"

గీత మనస్సులో ఆవేదన చెలరేగింది. చేతులు వణుకుతున్నాయి. కళ్ళలో నీళ్ళు గిర్రున తిరుగుతున్నాయి. హృదయంలో పెను తుఫాను ప్రారంభమైంది. వాటిని అదుపులో పెట్టే శక్తి, సహనం గీతకు నశించాయి. ఒకపక్క ఎవళ్ళయినా చూస్తారేమోననే భయం, మరొకపక్క ఆందోళన — రెండూ గీతని చుట్టుముట్టాయి. వెంటనే పక్క గదిలోకి వచ్చింది. తానేదో తప్పు చేస్తున్నట్టు మనస్సు హెచ్చరిస్తోంది. అలాగే వణుకుతూ తిరిగి చదవడం ప్రారంభించింది.

"గీతా! ఈ ప్రపంచంలో వాడుకలో ఉన్న ఒక్క నగ్న సత్యాన్ని నీవు గుర్తించాలని ఈ నాలుగు నెలలూ నేనెంతో తహతహలాడాను. అది నీకు ఎలా తెలపాలో తెలియక, ఎలా తెలిపితే ఏం జరుగుతుందో నన్న భయాందోళనలతో ఇంతకాలం ఈ విషయాన్ని నీకు వ్రాయలేక పోయాను. ఆ రోజు నుండి ఈ రోజు వరకు నన్ను నీవు అపార్థం చేసుకుని అసహ్యించుకుంటున్నావేమోనని నేను క్షణక్షణం బాధపడుతున్నాను. బహుశా ఈ లెటరు నీవు చదివిన తరవాతనైనా నీ మనస్సు తప్పక మారుతుందని నా విశ్వాసం ..."

గీత మనస్సులో రైళ్ళు శరవేగంతో పరుగెడుతున్నాయి. ఈ ఉత్తరం చదవాలా లేక చింపెయ్యాలా అనే సమస్యతో సతమతమవుతూంది. కళ్ళనుండి నీళ్ళు జలజలా ప్రవహిస్తున్నాయి. గుండె అతి వేగంతో కొట్టుకుంటూంది. చేతులు తనకు తెలియకుండానే వణుకుతున్నాయి. ఏ నిర్ణయానికీ రాలేకపోతూంది. అయినా సరే, లేని ధైర్యం తెచ్చుకుని కన్నీళ్ళు తుడుచుకుని తిరిగి చదవడం ప్రారంభించింది.

"చూడు, గీతా! ఈ ప్రపంచంలో మంచి చెడులకు ఎంత వ్యత్యాసం ఉందో, ప్రతి ఒక్కరూ తరుచు వాడుకగా, అతి తేలికగా ఉపయోగించే న్యాయం, నిజం అనే రెండు పదాలకూ అంతకన్నా ఎక్కువ వ్యత్యాసం ఉంది. మనమే కాదు, చాలా మంది ఈ రెండు పదాలని ఎంతో సునాయాసంగా, తేలికగా ప్రతి చిన్న విషయానికీ వాడుకగా ఉపయోగిస్తారు. ముఖ్యంగా ఆ రెండు పదాల అంతర్భావాలూ మనం ఒక్క క్షణం ఆలోచించి చూస్తే అవి ఎంతో వ్యత్యాసంగల రెండు వ్యతిరేక పదాలని మనమే గుర్తిస్తాం. ఉదాహరణకి— 'న్యాయానికి ఒకలాగ జరగాలి: కానీ, నిజానికి ఇంకోలాగ జరిగింది' అనే రెండు సంఘటనలు మనం తీసుకుంటే ఆ రెండు పదాల విలువలూ మనకు కృష్ణంగా అర్థమవుతాయి. న్యాయాన్ని కొందరు మాత్రమే అంగీకరిస్తారు. కానీ, నిజాన్ని అందరూ అంగీకరించి తీరాలి. న్యాయం వ్యక్తులను, పరిస్థితులనుబట్టీ, కాలాన్ని బట్టీ రకరకాలుగా మారుతుంది. కానీ, నిజం అలా మారలేదు. అది ఎప్పటికీ నిజంగానే నిలబడుతుంది. నిజంగానే నిరూపింపబడుతుంది. కాలమానపరిస్థితులు వేరైనా, నిజాన్ని అందరూ అంగీకరించి తీరాలి. కొందరికి ఒకటి న్యాయమని తోస్తే, మరి కొందరికి ఇంకొకటి న్యాయమని అనిపిస్తుంది. కానీ, నిజం అందరికీ ఒక్కటిగానే నిలబడుతుంది. నిజాన్ని అందరూ అంగీకరించినా, అంగీకరించక పోయినా అది నిజమే అవుతుంది. నిజాన్ని కాదనే శక్తి ఆ భగవంతునికి కూడా లేదు. కనకనే న్యాయస్థానాలలో జరిగే నిర్ణయాలు కూడా నిజం కావచ్చు, కాకపోవచ్చు. వాటిని న్యాయంగామాత్రమే నిర్ణయిస్తారు. అక్కడ న్యాయ నిర్ణయం మరోలాగ జరిగినా, నిజాన్ని కాదనే అర్హత ఈ ప్రపంచంలో ఎవ్వరికీ లేదు. ఆ విషయం అందరికీ తెలుసు. అయినా, ఏ విషయంలోనైనా న్యాయం మాట్లాడే వారివి ఈ ప్రపంచం గౌరవిస్తుంది. కానీ, నిజం చెప్పేవారిని గౌరవించదు. చాలా చులకనగా చూస్తుంది. అవసరమైతే కఠినంగా శిక్షిస్తుంది. ఒక సినిమాలో ప్రతి సంఘటనా న్యాయానికి, నిజానికి క్షణ క్షణం పోరాటం. న్యాయంగా ఒక రకంగా జరగవలసి ఉంటే, అది నిజానికి మరొక రకంగా జరిగింది. న్యాయాన్ని కోరుకునే మనుషులు, జరిగిన నిజాన్ని కాదనగలిగారా? కాదనగలరా? ..."

గౌరాంగ

> దైవ సంబంధమైన విషయాల గురించిన పరిజ్ఞానం ఎంతో మనం నమ్మకం లేకపోవడం మూలంగా పోగొట్టుకొంటున్నాము.
>
> —పిరాక్లిటస్

• • •

మగ పెళ్ళి వారి ఇల్లు ఎంతో మంది చుట్టాలతో, ఆడ, మగ, పిల్లా పెద్దలతో ఎంతో కలకలలాడుతూంది. బయట వరండాలో పందిరి వేసి ఉంది. అందులో కుర్చీలు చుట్టాలతో నిండి ఉన్నాయి. పెళ్ళికొడుకు ఆనంద్ కూడా చుట్టాలతో పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుతున్నాడు. కొంతమంది ఆడవాళ్ళు హడావిడిగా తిరుగుతున్నారు. అప్పటికే మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలు దాటింది. ఒక మూల భోజనాలకి వెళ్ళేవాళ్ళు, వచ్చేవాళ్ళు—చాలా హడావిడిగా ఉంది. అసలు విషయం— మరునాడు సాయంత్రం 'ఆనంద్' పెళ్ళి. ఆడ పెళ్ళివారిది కూడా అదే ఊరు అయినందున మగ పెళ్ళివారి చుట్టాలందరూ ఒక రోజు ముందుగా చేరుకున్నారు. అంతా ఎవరి హడావిడిలో వాళ్ళు ఉన్నారు.

ఇంతలో ఇంటి ఆవరణలో మోటారు సైకిలు చప్పుడు వినిపించింది. పిల్లలంతా మోటారు సైకిలుని చుట్టుముట్టారు. దానిమీద నించి ఒక వ్యక్తి దిగి, ఇంజను ఆపి, స్టాండు వేశాడు. వెంటనే పెళ్ళికొడుకు ఆనంద్ పరుగెత్తుకు వచ్చి ఆ వ్యక్తిని ఎంతో ప్రేమగా కౌగిలించుకున్నాడు. ఇద్దరూ ఒకర్ని ఒకరు కౌగిలించుకోవడం చూసి చుట్టాలంతా ఆహ్లాద పడ్డారు.

ఆ వ్యక్తి పేరు రవి. సుమారు ఇరవై ఒక్క సంవత్సరాలు ఉంటాయి. ఆనంద్, రవి—ఇద్దరూ ఎంత దగ్గర బంధువులో, అంతకన్నా అతి ప్రాణ స్నేహితులు కూడా. ఇద్దరూ అదే ఊళ్ళో ఒకప్పుడు కలిసి చదువుకున్నారు. ఒక తల్లి బిడ్డల కన్నా ఎక్కువగా కలిసి మెలిసి తిరిగారు. ఎన్నో అల్లర్లు చేశారు. వాళ్ళిద్దరి చెలిమీ చూసి ఆ ఊరంతా ఒకప్పుడు చాలా అసూయపడింది కూడా. ఆనంద్ బి. ఎస్‌సి. పాసయి హైదరాబాదులో ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు. అతనికి ఆరు వందలు జీతం. మనిషి ఎర్రగా, అందంగా ఉంటాడు. ఇంచుమించు రవి వయస్సు వాడే అని చెప్పవచ్చు. రవి బి. ఎ. పాస్ అయి మిలిటరీలో ఆఫీసరుగా చేరాడు. అతని జీతం వెయ్యి రూపాయలు. మనిషి చామనచాయగా ఉంటాడు. అత్యంత అందంగా ఉండకపోయినా అసహ్యంగా మాత్రం ఉండడు.

రవి అంటే ఆ ఇంట్లో అందరికీ ఎంతో అభిమానం. కారణం—అతనికి అమ్మ లేదు. నా అన్న వాళ్ళు ఎవరూ లేరు. అతను ఈ ప్రపంచంలో నాటికీ, నేటికీ ఎవరూ లేని ఏకాకిగా మిగిలి పోయాడు. అందర్నీ మంచి చేసుకుని, ఎంతో కష్టపడి చదువుకుని ఈ నాడు తన కాళ్ళమీద తను నిలబడ గలిగాడు. ఒకప్పుడు అతనికి అన్నం పెట్టని ఈ సంఘంలో స్వయం కృషితో ఇప్పుడు ఒక స్థానం ఏర్పరుచుకున్నాడు. వద్దని అడ్డు పెట్టే రక్త సంబంధం గల వ్యక్తులకు కరవైన రవి, స్వయం నిర్ణయంతో తన చావు కనీసం దేశానికి ఉపయోగపడితే అంతేచాలని అదే ఆశయంతో చావు బ్రతుకులకు తెగించి ఆర్మీలో చేరాడు. చదువుకున్నవాడు కనక సెలెక్టు అయ్యాడు. అప్పుడే రెండున్నర సంవత్సరాల సర్వీసు పూర్తి అయింది. రవికి ఈ నాడు తనకున్న డబ్బు, హోదా, గౌరవాలకన్నా తన ఆత్మవిశ్వాసం పైనే ఎంతో నమ్మకం. దానినే తానెప్పుడూ గౌరవిస్తూంటాడు.

ఎక్కడో సరిహద్దులలో ఉన్న రవి తన బంధువు, ప్రాణ మిత్రుడు అయిన ఆనంద్ పెళ్ళికి వచ్చినందుకు అంతా ఎంతో సంతోషించారు. ఆనంద్ తల్లీ, తండ్రీ వచ్చి రవిని కుశల ప్రశ్నలు వేశారు. నిజానికి వాళ్ళు ఎవరో కాదు. రవికి స్వయంగా మేనమామ, అత్త. ఈనాడు ఇంత హోదాలో ఉన్న రవిని చూసి చనిపోయిన తన చెల్లెలు బ్రతికి ఉంటే ఎంతో సంతోషించేదని ఆనంద్ తండ్రి కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకున్నాడు. ఇంతలో ఆనంద్ అక్క పద్మ మంచినీళ్ళు తీసుకు వచ్చింది. రవికి పద్మ అంటే ఒక విధమైన గౌరవం. ఆనంద్, రవీ చదువుకునే రోజుల నుంచీ పద్మని ఆనంద్‌తో బాటే రవి కూడా అక్కా అని ఆప్యాయంగా పిలిచేవాడు. ఇప్పటికీ అలాగే పిలుస్తాడు. నిజానికి కూడా పద్మ రవి కన్నా మూడు సంవత్సరాలు పెద్దది. పద్మ కూడా చిన్నప్పటి నుండీ రవిని తన సొంత తమ్ముని కన్నా ఎక్కువగా ఆదరించేది. ఇప్పటికీ 'ఏరా, రవీ!' అంటూ స్వంత తమ్ముడులాగ ఆప్యాయంగా మాట్లాడుతుంది. రవి కూడా పద్మని 'అక్కా' అని ఎంతో వినయంగా గౌరవిస్తాడు. మేనత్త, మేనమామ బిడ్డలైనా వాళ్ళిద్దరిమధ్యా ఒక పవిత్రమైన

> లోభ మోహాలన్నిటి నుంచి మనిషిని కాపాడే శక్తి ప్రార్థనకు ఉన్నది.
>
> —బెర్నార్డ్

అక్కా తమ్ముళ్ల అనురాగం పరస్పర గౌరవానికి కారణమయింది. ఆ విషయం అందరికీ తెలుసు.

"ఆ... అవునట్టూ... పద్మ మంచి నీళ్ళు తెచ్చింది కదూ? 'అక్కా! నాకు మంచినీళ్ళు వద్దు గానీ స్ట్రాంగ్‌గా ఒక కాఫీగాని, టీ గాని కొట్టించు! నేను ఏమీ లేకపోయినా ఉండగలను గానీ వేడి కాఫీ గాని, టీ గాని లేకపోతే ఉండలే నమ్మా! ప్రతి అరగంటకీ నాకు ఒక్క కాఫీ పడితే చాలు అదే మహాప్రసాదం!'' అన్నాడు రవి చలోక్తిగా.

'ఒరేయ్, రవీ! నువ్వు ఈ మిలిటరీ వేషాలు తగ్గించి కాసి మంచినీళ్ళు తీసుకుని త్వరగా బూట్లు విప్పి కాళ్ళు కడుక్కో. భోజనం చేద్దువు గాని. బాస్కెల్! మిలిటరీలో చేరి కాఫీ, టీలు మాత్రమే అలవాటు చేసుకున్నావా లేక ఇంకా ఏమన్నానా?'' అంది పద్మ అనుమానంగా.

'వాడు ఇప్పుడు మిలిటరీ ఆఫీసరే! వాడికి కావలసింది ఇవ్వకపోతే తుపాకీ పేల్చేస్తాడు' అన్నాడు ఆనంద్ తండ్రి తను వేసిన విట్టుకి తనే నవ్వుకుంటూ.

'రవీ! నువ్వూ, ఆనంద్ భోజనానికి లేవండి! తరవాత జోకులు వేసుకుందురు గాని' అంది పద్మ హడావిడిగా. ఇంతలో ఒక పంతొమ్మిది సంవత్సరాల అమ్మాయి చేతిలో కాఫీ గ్లాసుతో పద్మ పక్కన వచ్చి నించుంది. గ్లాసులోంచి పొగలు బయటికి వస్తూండటం చూసి రవి అది కాఫీ అని గుర్తించాడు. కానీ, ఆ అమ్మాయి ఎవరా అని ఒక్క క్షణం ప్రశ్నార్థకంగా ఆమె కేసి చూశాడు.

'ఇది గీతరా! మన చుట్టాల అమ్మాయి. నీకు తెలియదులే' అంది పద్మ. ఇంతలో ఎవళ్ళో పిలిస్తే పద్మ హడావిడిగా వెళ్ళిపోయింది.

గీత తల వంచుకుని ఓరగా రవి కళ్ళలోకి చూస్తూ కాఫీగ్లాసు అందించింది. రవి ఎంతో హుషారుగా 'చాలా థాంక్సండీ! ఇలాగే ప్రతి అరగంటకీ ఒక్క వేడి కాఫీ పడితే... అబ్బ! ఇంక భోజనం అక్కర్లేదంటే నమ్మండి! మంచి హుషారుగా ఉంటుంది' అంటూ కాఫీగ్లాసు అందుకున్నాడు.

'వీడికి భోజనంలోకూడా కూరలు ఏమీ వెయ్యకండి! కాఫీ పొయ్యండి! దానితోటే తినేస్తాడు' అన్నాడు ఆనంద్, రవి భుజంమీద చెయ్యి వేసి. మోటారు సైకిలుమీద ప్రయాణం చేసి ఎండలో వచ్చాడేమో రవి చాలా ఆనందంగా కాఫీ సిప్ చేస్తున్నాడు. రెండు నిమిషాల తరవాత ఆనంద్ రవితో—'ఒరేయ్! ప్రాణం ఒకసారి అలా ఊళ్ళో ఒక రౌండ్ వేసి రావాలిరా' అన్నాడు. 'ఓ కే' అన్నాడు రవి. వెంటనే ఇద్దరూ బయలుదేరి అలా ఊళ్ళోకి వెళ్ళారు. ఒక అరగంట తరవాత తిరిగి వచ్చారు. మోటారుసైకిలు స్టాండు వేసి లోపలికి వస్తూండగా గీత కాఫీ గ్లాసుతో రవికి ఎదురైంది. రవి ఆశ్చర్య పోతూనే వెంటనే ఆ గ్లాసు అందుకుని తాగుతూ లోపలికి వస్తున్నాడు. ఇంతలో ఆనంద్ తల్లి రవికి ఎదురైంది.

'పదండిరా, రవీ. నువ్వూ, ఆనంద్ భోజనం చేద్దురుగాని' అంది.

'నేను స్నానం చేసి ఒక అరగంట తరవాత భోజనం చేస్తాను'' అన్నాడు రవి.

ఇంతలో ఆనంద్ ''నేనూ, రవి కలిసి చేస్తాం లేవే'' అన్నాడు.

రవి మేడమీద గదిలోకి వెళ్ళి తన బ్రీఫ్‌కేస్‌లోంచి షేవింగ్ కిట్ తీశాడు. అప్పటికి పదిహేను నిమిషాలు కూడా కాలేదు. గీత మరో గ్లాసు కాఫీతో మేడ మీదికి వచ్చింది. రవి ఈ సారి కొంత ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ''మీ రెందుకు తీసుకు వచ్చారండీ! పిల్లలెవరి చేతనైనా పంపించ లేకపోయారా?'' అన్నాడు రవి. గీత మౌనంగా గ్లాసు అందించింది. రవి తీసుకున్నాడు. వెంటనే గీత కిందికి వెళ్ళిపోయింది.

గీత ఎందుకు తనపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకుంటూందో రవికి అర్థం కాలేదు. అయిదు నిమిషాలలో షేవింగ్ ముగించుకుని లుంగీ కట్టుకుని బాత్‌రూమ్‌లోకి స్నానానికి బయలుదేరాడు రవి. ఇంతలో ఆనంద్, మరో ఇద్దరు మిత్రులూ కలిసి రవికి ఎదురయ్యారు. ఆనంద్ తన మిత్రులకి రవిని పరిచయం చేశాడు. రవితో—''ఒరేయ్! ఇది మీ మిలిటరీ ఏరియా కాదు ఎప్పుడు పడితే అప్పుడు నీళ్ళు రడీగా ఉండడానికి. బాత్‌రూమ్‌లో కుళాయి బంద్ అయిపోయి ఉంటుంది. తమరు కిందికి వెళ్ళి నూతి దగ్గర స్నానం చేసి త్వరగా రండి. మనమంతా కలిసి భోజనం చేద్దాం'' అన్నాడు. రవి మిగతా మిత్రుల దగ్గర ఎక్స్‌క్యూజ్ కోరి స్నానానికి కిందికి దిగుతున్నాడు. మెట్లమీద గీత కాఫీగ్లాసుతో ఎదురైంది. ఈసారి రవికి చాలా ఆశ్చర్యమేసింది. ఆ కాఫీగ్లాసు అందుకుని ''క్షమించండి! అస్తమానం మీ రెందుకు శ్రమ పడతారు?'' అన్నాడు జవాబు గురించి ఎదురుచూస్తూ. గీత బదులు చెప్ప కుండానే వెంటనే మెట్లు దిగి వెళ్ళిపోయింది. ఆమె వెనక రవి కాఫీ తాగుతూనే మెట్లు దిగి నూతి దగ్గరికి వచ్చి పది నిమిషాలలో స్నానం చేసి తిరిగి మేడ మీదికి వచ్చాడు.

అప్పటికే ఆనంద్, అతని మిత్రులూ పక్క గదిలో పేకాడుకుంటున్నారు. రవి తన గదిలోకి వచ్చి డ్రెస్ వేసుకుంటున్నాడు.

''ఒరేయ్! త్వరగా కానివ్వరా! నీ గురించి మేమంతా వెయిట్ చేస్తున్నాం'' అని అరిచాడు ఆనంద్, పేకాడుకుంటూనే. రవి డ్రెస్ వేసుకుని టాయ్‌లెట్ అవుతున్నాడు. ఇంతలో కాఫీగ్లాసుతో గీత ప్రవేశించింది.

''అరె! ఇప్పుడే కదండీ ఇచ్చారూ!'' అన్నాడు రవి ఏదో అనాలి కదా అని. గీత గ్లాసు అక్కడ పెట్టి వెళ్ళిపోయింది. రవి సిగరెట్ వెలిగించి కాఫీ తాగుతూండగా ఆనంద్ వచ్చాడు.

''ఒరేయ్! ఇంక నీ కాఫీలు తగ్గించరా! ఊరికే దొరుకుతున్నాయి కదా అని తెగ తాగేస్తున్నావు! పదరా భోజనం చేద్దాం'' అన్నాడు ఆనంద్.

రవి, ఆనంద్, అతని మిత్రులూ అంతా మెట్లు దిగి కిందికి వచ్చారు. పద్మ వాళ్ళందరికీ వడ్డించింది. గీత రవిపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహిస్తూ పద్మకి వడ్డనలో సహకరించింది. రవి, ఆనంద్ వగైరా అంతా భోజనాలయిన తరవాత బయటికి వచ్చి వరండాలో కూర్చున్నారు. గీత వక్కపొడి తీసుకు వచ్చి అందరికీ ఇచ్చింది. వాళ్ళు అలా కబుర్లు చెప్పుకుంటూండగా ఇరవై నిమిషాల తరవాత గీత మళ్ళీ కాఫీ గ్లాసుతో వచ్చింది.

''ఇది ఎన్నో సారిరా?'' అన్నాడు ఆనంద్.

''పాపం, వీరి దయవల్ల నాకు ప్రతి పావు గంటకీ ఒక కాఫీ దొరుకుతూందిరా!'' అన్నాడు కృతజ్ఞతాపూర్వకంగా గ్లాసు అందుకుంటూ. కొద్ది సేపయిన తరవాత రవి, ఆనంద్ ఇద్దరూ మేడ మీదికి వచ్చారు. అప్పటికే మధ్యాహ్నం మూడయింది.

''ఏరా! ఇప్పుడు ఏమిటి మన ప్రోగ్రామ్?'' అన్నాడు ఆనంద్.

''ఒరేయ్! రాజమండ్రి నుంచి జర్నీ చాలా టేడియస్‌గా ఉందిరా! ఒక గంట రెస్టు తీసుకుందాం. ఈవెనింగ్ మళ్ళీ అలా బయటికి వెడదాం'' అన్నాడు రవి డ్రెస్ మార్చుకుని లుంగీ కట్టుకుంటూ.

సరే అనుకుని ఇద్దరూ అక్కడే చాపమీద పడుకున్నారు. కొద్ది సేపు ఇద్దరూ అలా కబుర్లు చెప్పుకుంటూండ గానే నిద్ర పట్టేసింది. సరిగ్గా ఆరు గంటలకి రవికి మెలకువ వచ్చింది. వెంటనే లేచి సిగరెట్ వెలిగించాడు. బాత్‌రూమ్‌కి వెళ్ళి మొహం కడుక్కుని తిరిగి వచ్చి సిగరెట్టు కాల్చుకుంటూ డ్రెస్ చేసు కుంటున్నాడు. ఇంతలో కాఫీ గ్లాసుతో గీత వచ్చింది. రవి—''థాంక్స్ అండీ!'' అన్నాడు. గీత గ్లాసు అక్కడ పెట్టి ఏమీ మాట్లాడకుండా వెళ్ళిపోయింది. కాఫీ తాగి రవి కిందికి వచ్చాడు.

అక్కడ వరండాలో అందరూ చుట్టాలూ కూర్చుని పిచ్చాపాటీ మాట్లాడుకుంటున్నారు. ఆనంద్ తండ్రి రవితో, ''ఒరేయ్—జనరల్! నీ మిలిటరీ విశేషాలు చెప్పరా! అవి వినాలని ఎంతో కుతూహలంగా ఉంది'' అన్నాడు. రవి వచ్చి అక్కడ కూర్చుని తన రెండు సంవత్సరాల అనుభవాలూ, విశేషాలూ చెప్పడం ప్రారంభించాడు. అందరూ ఎంతో ఆత్రతగా వింటున్నారు. ఇలా టైము తెలియకుండానే గంటన్నర గడిచి పోయింది. రవి తన విశేషాల ముగింపుకి వస్తున్నాడు. అప్పటికే చీకటి పడింది. రాత్రి ఏడున్నర దాటింది. ఈలోగా దూరం నుంచి పద్మ 'రవి'ని పిలిచింది. రవి ఇప్పుడే వస్తానని చెప్పి పద్మ దగ్గరకు వెళ్ళాడు. పద్మ చిరునవ్వుతో—''ఒరేయ్, రవీ! నీతో ఒక ముఖ్యమైన విషయం మాట్లాడాలిరా! ఇప్పుడు నీకు ఖాళీ ఉందా?... ఒక్క అరగంట పెర్సనల్ ఇంటర్వ్యూ ఇస్తావా?'' అంది.

''అసలు విషయ మేమిటో చెప్పక్కా!'' అన్నాడు రవి ఆత్రతగా.

''ఇలా ఇక్కడ చెప్పేది కాదురా! మేడ మీద ఎవ్వరూ లేరు. అలా మేడమీదకి వెడదామా? పదిహేను నిమిషాలు స్పేర్ చేస్తావా?'' అంది వినతిపూర్వకంగా.

''సరే! నువ్వు పద! నేను మోటారు సైకిలు లాక్ చేసి వస్తాను'' అన్నాడు రవి.

రవి మోటారుసైకిలు దగ్గరికి వచ్చి లాక్ చేసి, డిక్కీలోంచి సిగరెట్ పాకెట్ తీసుకుని మేడమీదకు వచ్చాడు. పైన డాబాలాగాకూడా ఉంది. అంతా చీకటిగా ఉంది. ఆ డాబామీద ఒక మూలగా పమిట కప్పుకుని, తల వంచుకుని గీత కూర్చుని ఉంది. పద్మ రవిని అక్కడకు తీసుకుని వెళ్ళింది. రవి గీతని చూసి ఒక్కసారి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. రకరకాల ఆలోచనలు రవిలో పరిభ్రమిస్తున్నాయి.

''అలా కూర్చో, రవీ! ఫరవాలేదులే! ఇదెవరోకాదు, మనచుట్టాల అమ్మాయే—గీత! ఫరవాలేదు—నేనున్నాగా? భయ పడకు. కూర్చో!'' అంది పద్మ చాలా శాంతంగా! రవికి నిజంగానే భయం వేసినట్టనిపించింది. పద్మని అక్కకన్నా ఎక్కువగా గౌరవించే రవి కాదనలే

పోయాడు. వాస్తవానికి రవికి ఆడపిల్లలతో ఏకాంతంగా మాట్లాడటం ఎంతో సిగ్గు. అంతకన్నా ఎక్కువ భయంకూడా.

తనని ఒకళ్ళు చెడుగా భావిస్తే సహించలేని మనస్తత్త్వం రవిది. అందుకే తన ప్రవర్తనని చాలా కంట్రోలులో పెట్టి అందరితోనూ ఎంత చనువుగా ఉంటాడో, అంత హద్దులలోకూడా ఉంటాడు. ముఖ్యంగా రవి మంచి నడవడీ, మర్యాద—ఇవన్నీ అతని బంధువులంతా ఎంతో గౌరవిస్తారు. అలాంటి రవి అవి కాపాడుకోవడానికి ఎంతో ప్రత్యేక శ్రద్ధతో ప్రవర్తిస్తూంటాడు.

రవి గీతకు ఎదురుగా కూర్చున్నాడు. గీత పక్కన పద్మ కూర్చుంది. అక్కడ మరెవ్వరూ లేరు. రవి సిగరెట్టు వెలిగించాడు. ఆకాశంలో చీకటిగా ఉంది. అక్కడక్కడ "మేముకూడా ఉన్నాము" అన్నట్టుగా నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి.

"ఒరేయ్, రవి! నాకు ఎలా చెప్పాలో తెలియడం లేదురా! తప్పయితే క్షమించు! గీతని నువ్వు పెళ్ళి చేసుకుంటావా? ఈ విషయం తను అడగటానికి ధైర్యం చాలక నన్ను అడగమని కోరింది. నేను కూడా నీ దగ్గర నా కున్న చనువు వల్ల గీత కోరగానే కాదనలేకపోయాను. నీవు బాగా ఆలోచించుకుని నీకు ఇష్టమైతేనే చెప్పు! ఇందులో నే నేమీ ఫోర్సు చేయటం లేదు. 'గీత' నా దగ్గరకు వచ్చి నన్ను ఈ విషయం అడగమని రిక్వెస్ట్ చేసింది. నేనుకూడా ఆశ్చర్యపడ్డాను! నన్ను మరోలా భావించకు! ఇది నీ జీవిత సమస్య. నీవు బాగా ఆలోచించుకుని నీ నిర్ణయం చెప్పు! గీత మాత్రం నిన్ను మనసారా ప్రేమించిందిట! పెళ్ళంటూ చేసుకుంటే నిన్ను తప్ప మరెవ్వరినీ చేసుకోదుట. వచ్చినప్పటి నుండీ నిన్ను అడగాలని ఎంతో ప్రయత్నించిందిట! కాని. . . ఎలా అడగాలో తెలియక అడిగే ధైర్యం చాలక, నన్ను అడగమని కోరింది. ఇదీ సంగతి" అంటూ చిరునవ్వుతో సింపుల్‌గా ముగించింది పద్మ.

రవి సిగరెట్ పొగ గాలిలో దీర్ఘంగా విడుస్తూ, ఆకాశంలోకి అలా చూస్తున్నాడు. గీత నిశ్శబ్దంగా, సవినయంగా తల వంచుకుని రవి అభిప్రాయంకోసం ఎదురుచూస్తూంది.

క్షణకాలం నిశ్శబ్దం!

"అక్కా! అదేమిటి సడెన్‌గా అలా అడిగేశావు?" అన్నాడు రవి మనసులో ఆలోచిస్తూనే.

"అదేమో 'నువ్వు అడుగు' అని నన్ను బలవంతం చేసిందిరా! ఎలా అడగాలో నాకు అర్థం కాలేదు! నేను కథల్లోనూ, సినిమాల్లోనూ చదివాను, చూశాను గాని, ప్రాక్టికల్‌గా ఇలాంటి సంఘటన చూడడం ఇదే మొదటిసారిరా! నేను నీ కన్నా పెద్దదాన్నే అయినా, ఇలాంటి విషయం నీతో ఎలా అడగాలా అని ఎంతో సంశయించాను. కానీ, మధ్యాహ్నం నించీ గీత నన్ను ఎంతో వేధించింది. తాను అడగలేదు, నన్ను అడగమని ఎంతో రిక్వెస్ట్ చేసింది. సరే, దాని పోరు పడలేక నేనుకూడా ధైర్యం చేశాను. మరో విషయం. గీత వాళ్ళ ఫేమిలీ గురించి నీకు అంతగా తెలియదనుకుంటాను. అయినా, చెప్పడం నా ధర్మం. నిజానికి అదే నన్ను చెప్పమందికూడా! వాళ్ళ కుటుంబంకూడా మన లాగే మధ్యతరగతి కుటుంబం. బాగాఉన్నవాళ్ళు కాకపోయినా, మన లాగే దేనికీ లోటు లేదు. వాళ్ళ నాన్న కట్నాలూ, కానుకలూ నీ హోదాకి తగ్గట్టు ఇవ్వలేకపోయినా వాళ్ళ శక్తి కొలదీ మధ్యతరహాగా ఇస్తారు. పెళ్ళి కూడా ఎంతో హోదాలో చెయ్యలేకపోయినా దేనికీ లోటులేకుండా సామాన్యంగా చేస్తాడు. కానీ, గీత మాత్రం నిన్ను మనసారా ప్రేమించిందిట! నిన్ను ఎలాగైనా ఒప్పించి పెళ్ళి చేసుకోవాలని నిర్ణయించుకుందిట! ఇక నీవు ఆలోచించుకుని నీ అభిప్రాయం చెప్పు. ఇది కేవలం నీ పెర్సనల్ విషయం; నీ జీవితసమస్య. నాకు తెలిసినంతవరకూ గీతా వాళ్ళది చాలా మర్యాద గల కుటుంబం. అదికూడా మంచి నడవడికగల పిల్ల. ఇందులో నేను చెప్తున్నానని, ఒకరి కోసం నీవు అంగీకరించవద్దు. నీ మనస్సుకికూడా నచ్చి నీకు మనఃస్ఫూర్తిగా అంగీకారమైతేనే నీవు ఏ నిర్ణయమైనా తీసుకో. టైము కావాలంటే ఆలోచించుకో!" అంది పద్మ తన తప్పు లేకుండా.

రవి రెండో సిగరెట్ ముట్టించాడు. ఆకాశంలోకి చూస్తూ ఆలోచిస్తూనే ఉన్నాడు. ఎలా ప్రారంభించాలో తెలియక అలాగే లేని ధైర్యం తెచ్చుకుని, "అక్కా!

నేను మాట్లాడేది మీకు బోరు కొట్టినా నా మనస్సులో ఉన్న కొన్ని విషయాలు చెప్తాను. వాటిని మీరు ఇద్దరూ కూడా సమానంగా వింటారని ఆశిస్తున్నాను! ... గీత విషయంలో నువ్వు చెప్పిన వన్నీ నేను అర్థం చేసుకున్నాను. ఇలా అడిగిందని ఆమెను చులకనగా చూడటం అన్న ప్రశ్నే లేదు! నిజానికి ఇంకా ఆమెపైన నా కున్న గౌరవం పెరిగింది కూడా! లోక సహజంగానే ఒక వయసులో కొన్ని ఆశలూ, ఆశయాలూ ఉండటం తప్పుకాదు. అలాగే నాపై ఒక అభిప్రాయానికి వచ్చి, నేను అమితంగా గౌరవించే నీ ద్వారా తన ఉద్దేశ్యం తెలియ పరిచింది. చాలా సంతోషం. అందుకు నేను ఆమెను అభినందిస్తున్నాను కూడా.

"ఇక నా జీవితం విషయ మంటావా? మిలిటరీలో పని చేస్తున్నాను. నాకు ఈ ప్రపంచంలో నా అన్న వాళ్ళు ఎవరూ లేరు. ఆ విషయం నీకూ తెలుసు. నా పరిస్థితి చాలా విచిత్రమైనది. క్షణ క్షణం చావు బ్రతుకులతో చెలగాటం లాంటిది. ఏ క్షణంలో యుద్ధం వచ్చినా నా చావుని కూడా నేను లెక్కచేయ కుండా పనిచేయవలసిన కర్తవ్యం నాది. ఇంకో రెండు మూడు సంవత్సరాల వరకూ నేను ఫీల్డ్ ఏరియాలోనే ఉంటాను. నే మన్నది 'ఇన్ ఫెన్ట్రీ'లో! అక్కడ ఫీల్డులో నా లైఫ్‌కి అంతగా సెక్యూరిటీ ఉండదు. అందులోనూ నేను జూనియర్ మోస్ట్ ఆఫీసరుని కవక చాలా రిస్కుతో కూడిన ఉద్యోగ ధర్మం నాది. నా మనస్తత్వం నీకు బాగా తెలుసు! నా గురించి ఒకరు బాధపడటంగాని, నా వల్ల ఒకళ్ళకి అన్యాయం జరగటం గాని నేను సహించలేను. అందుకు నేను ఏ త్యాగాని కైనా వెనుదీయను కూడా. ఏ జన్మలో నేను మహాపాపం చేసుకున్నానో కనీసం 'అమ్మకు' కూడా నోచుకోని అభాగ్య జీవితం నాది. ఇప్పుడు నేను పెళ్ళి చేసుకోవడం వల్ల తాత్కాలికంగా ఆమెకు సంతృప్తి కలిగినా, అనుకోకుండా నాకు ఏమైనా జరిగితే తరవాత నేను పెళ్ళి చేసుకున్న వ్యక్తి జీవితమంతా నాశనమై పోతుంది. అంతేకాదు, నేను పెళ్ళి చేసుకున్నా ఇంకో మూడు సంవత్సరాల వరకూ ఆమెను నేనున్న ఫీల్డ్ ఏరియాకు తీసుకు వెళ్ళడానికి వీలులేదు. అలాం టప్పుడు ఈలోగా నాకు ఏమి జరిగినా తరవాత ఆ వ్యక్తి తన జీవితాంతం నా గురించి బాధపడవలసి వస్తుంది. అసలు యుద్ధం వస్తే ఏ క్షణంలోనైనా 'నేను' అనే వ్యక్తినే ఈ ప్రపంచంలో లేక పోవచ్చు! అప్పుడు నన్ను నమ్ముకున్న ఆ వ్యక్తి జీవితం ఏం కావాలి? ఆ వ్యక్తిని

ఏకాకిగా నిలిచి ఉండేవాడే ఈ ప్రపంచంలో కెల్లా మహా బలవంతుడైన మనిషి.

—ఇబ్సెన్

ఈ సంఘం ఆదరిస్తుందా? ? ఈ సివిల్ సొసైటీలో ఏ స్త్రీకైనా భర్తతో ఉంటేనే గౌరవం! ఆ భర్త అనే వ్యక్తిని కోల్పోయిన నాడు, ఆ భర్త ఈ దేశ రక్షణకోసమే ప్రాణ మర్పించిన నాడు ఆ స్త్రీపై ఈ సివిల్ సొసైటీకి జాలి ఉండదు సరికదా, ఆ అభాగ్యస్త్రీని ఈ సంఘం బ్రతకనివ్వదు, చావనివ్వదు. ఇదిమాత్రం వాస్తవం! సంఘానికి చెవు లుంటాయి కాని కళ్ళు ఉండవు. క్షణ క్షణం అనేక సమస్యలకు గురి అవుతూ, అంత చిన్న వయస్సులో ఆ అబల బ్రతక లేక చావలేక చాలా నిరాశ చెందవలసి వస్తుంది. స్త్రీని మాతృమూర్తిగా గౌర వించే ఈ సంఘం ఆ అభాగ్య యువతిని అతి నికృష్టంగా చూస్తుంది. చదువు, సంస్కారం, వినయ విధేయతలున్న ఏ అమాయకురాలికైనా, "నా కారణంగా అటువంటి శిక్ష పడటం నేను ఊహించ లేను. పడితే అది వేలు సహించలేను. నే నిప్పుడు వెయ్యి రూపాయలు సంపా దించుకుంటూ ఆఫీసరు హోదాలోనే ఉన్నాను." నేనూ మనిషినే. నాకూ కొన్ని కోరికలూ, ఆశలూ, ఆశయాలూ ఉంటాయి. ఈ నాడు నేను సంపాది స్తున్నానంటే దానిని ఆనందించి, అనుభ వించే వ్యక్తులకు కరువైన జీవితం నాది. వాస్తవానికి నేను నాది, నా సంపాదనగాని, నా హోదాగాని, ఒక వ్యక్తికి ఉపయోగ పడితే అంతకన్నా నాకు కావలసింది మరొకటి లేదు.

"కానీ, ఇలాంటి చావు బ్రతుకులతో చెలగాటమాడే క్షణికమైన నా జీవితా రాధనకై ఒక అమాయక వ్యక్తి భవి ష్యత్తు ఆహుతి కావడం తెలిసి నేను సహించలేను. నా జీవితం క్షణక్షణం అశాశ్వతమనే నగ్నసత్యాన్ని నేను కాదన లేను. నా ఉద్యోగధర్మం రీత్యా, నా కర్తవ్యం రీత్యా, దేశ రక్షణ విషయంలో నా బాధ్యత రీత్యా, ఏ విషయంలోనైనా అవసరమైతే మృత్యువుతో పోరాటమనే ఈ భయంకర నిజాన్ని దాచి న్యాయ మైన నా కోర్కెలూ, సుఖాలూ అనుభ వించలేను. న్యాయం ఎప్పుడూ నిజం ముందు నిలువలేదు. నిజం ముందు న్యాయానికి స్థానం లేదు. నిజాన్ని న్యాయ స్థానం కూడా కాదనలేదు. తాత్కాలి కంగా నిజాన్ని కప్పిపుచ్చినా, అది ఎప్పటి కైనా నిజంగానే నిరూపించబడుతుంది. ఆ పెను తుఫానులో ఎన్నో న్యాయాలూ, ఎన్నో జీవితాలూ, ఎన్నో భవిష్యత్తులూ నాశనమై పోక తప్పదు.

"అలా తెలిసిన నిజాన్ని స్వార్థంతో దాచిపెట్టి న్యాయాన్ని సాధించాలని నే నెప్పుడూ ఆశపడలేదు; పడను కూడా! న్యాయం జరగాలని నేను ఆశించగలనే గాని, అందుకోసం నిజాన్ని కప్పిపుచ్చ డానికి నేను అంగీకరించలేను. ఒక వయ స్సులో ప్రతి వ్యక్తికీ కొన్ని కోరికలు ఉంటాయి — సహజమే. నాకూ ఉన్నాయి. అలాగే ఆమెకు కూడా ఉన్నం దుకు నేను ఆశ్చర్యపడలేదు. కానీ, అవి ఎంతవరకూ ఆమె ఆశించిన సుఖ సంతో షాలకు దోహద మిస్తాయి అనేదే నా ఆలోచన. ప్రేమ క్షణికమే అయినా, పెళ్ళి అనేది జీవిత సమస్య. నేను ప్రేమించే వ్యక్తికన్నా, నన్ను ప్రేమించే వ్యక్తి దొరకడం నా అదృష్టమే. కానీ, క్షణికమైన ప్రేమ గురించి అశాశ్వత మైన నా జీవితమనే భయంకర నిజాన్ని దాచిపెట్టి ఉజ్జ్వలమైన ఆమె భవి ష్యత్తును తెలిసి నాశనం చెయ్యడం స్వార్థమే అవుతుంది. న్యాయంకోసం నిజాన్ని కప్పి పుచ్చితే ఎప్పటికైనా అది అన్యాయానికే దారితీస్తుంది. ఏదైనా తెలియక చేసిన తప్పుకి భగవంతుడైనా క్షమించగలడేమో కాని, తెలిసి చేసిన నేరానికి ఈ సంఘం క్షమించదు! చావు అనేది ఎవరికైనా, ఎక్కడైనా, ఎప్పు డైనా సంభవమే అనే న్యాయాన్ని లోకం అంగీకరించగలిగినా, అశాశ్వతమైన నా జీవితానికి భాగస్థురాలు కావటం తెలిసి చేసిన త్యాగంగా భావించి ఈ సంఘం హర్షించదు. నిత్య సౌభాగ్యాన్ని ఆకాం క్షించే ఏ స్త్రీ అయినా అటువంటి పరిస్థితి వస్తే దాన్ని ఎలా ఎదుర్కొన గలదో ఒక్కసారి గీతని ఆలోచించమను. నా అభిప్రాయం చెప్పాను. ఇలా నిజం చెప్పడం నా ధర్మం కూడా. ఇప్పుడు బాగా ఆలోచించుకుని ఆమె అభిప్రా యాన్ని చెప్పమను. నా అభ్యంతరంలేదు" అని ముగించాడు రవి, వెంటనే మరో సిగరెట్ వెలిగించి.

"అంతా విన్నావా, గీతా! వాడి తప్పు లేకుండా తన అభిప్రాయం చెప్పాడు. ఇక నువ్వు కూడా ఆలోచించుకుని నీ ఉద్దేశ్యం చెప్పు. తప్పులేదు" అంది పద్మ.

గీత దించిన తల ఎత్తలేదు! కళ్ళ నుండి నీళ్ళు గోదావరిలా ప్రవహిస్తు న్నాయి. ఎంతో నిరాశగా, నిస్పృహగా అలా నేలమీదికి చూస్తూ ఉండి పోయింది.

"పద్మా! ఒకళ్ళు బాధ పడడం నేను సహించలేనమ్మా! అలా కన్నీళ్ళు పెట్ట వద్దని చెప్పు!" అన్నాడు రవి పద్మతో.

"గీతా! నీకు మతి లేదేమిటి? వాడు అంత వివరంగా తన అభిప్రాయం చెప్పి నప్పుడు, నువ్వేమన్నా చెప్పదలుచుకుంటే చెప్పు. అంతేగాని, అలా ఏడిస్తే వాడు బాధపడతాడు. తప్పు!" అంది పద్మ.

అయిదు నిమిషాలు ముగ్గురూ మౌనం వహించారు. పద్మ గీతకేసి చూసింది. తానేమీ చెప్పలేనన్నట్లు గీత తల ఊపింది.

"ఏమిటోరా! ఈ ప్రేమలూ పెళ్ళిళ్ళూ! నా కేమీ అర్థం కావటం లేదు! పదండిరా క్రిందికి పోదాం. ఒరేయ్, రవీ! ఇవన్నీ మనసులో పెట్టుకుని నువ్వు అనవసరంగా బాధపడకు. ఏది ఎలా జరగాలో అలా జరుగుతుంది! ఏమే, గీతా! నువ్వేమన్నా చెప్పదలుచుకుంటే చెప్పవమ్మా! పరవాలేదు!" అంది పద్మ.

అయిదు నిమిషాలు మళ్ళీ నిశ్శబ్దం. ఈలోగా క్రింది నుంచి ఆనంద్ రవిని రెండు మూడు సార్లు పిలిచిన కేకలు వినిపించాయి. రవి లేచాడు. గీతా, పద్మా— ఇద్దరూ కూడా లేచి నించున్నారు. "ఒరేయ్, నువ్వు మామూలుగా హుషారు గానే ఉండాలిరోయ్! రేపు నీ ఆరో ప్రాణం గాడి పెళ్ళి. పదవే, గీతా! నువ్వు కూడా ఈ దుఃఖాలు మానేసి మామూ లుగా ఉండు. ఎవరైనా చూస్తే బాగుం డదు. పిచ్చిపిల్లా, ఏమిటా ఏడుపు? తప్పు. లే" అంటూ గీత భుజంపై చెయ్యి వేసింది పద్మ. ముగ్గురూ మెట్లు దిగి క్రిందికి వచ్చారు.

మిలిటరీలో రవి ఫ్లెక్సిబుల్ లైఫ్‌కి అలవాటు పడ్డాడు కనక మనస్సులో బాధ పడుతున్నా పైకి అందరితోటీ మామూ లుగానే మాట్లాడుతున్నాడు. ఆ రాత్రి భోజనాలయిన తర్వాత పేకాటలు, పిచ్చా పాటి కబుర్లతో గడిచిపోయింది. గీత స్వయంగా తీసుకురాకపోయినా ఎవరో ఒకరి ద్వారా ప్రతి అరగంటకీ రవికి కాఫీ అందేలా చేస్తోంది. అలా తనపై ఇంకా ప్రత్యేక శ్రద్ధతో వచ్చే కాఫీలు తీసుకోవడానికి రవి మనసు అంగీకరించ లేకపోయినా, గీత బాధపడుతుందేమో అని వచ్చిన కాఫీలన్నీ తీసుకుంటున్నాడు. మర్నాడు సాయంత్రం వరకూ చుట్టాలు, పెళ్ళి హడావిడితో సరిపోయింది! అయినా, గీత తనతో ఏమన్నా మాట్లాడుతుం దేమోనని రవి ఎంతో ఎదురుచూశాడు. గీత అభిప్రాయం తెలుసుకోవాలని ఎంతో కుతూహలపడ్డాడు. గీత ఆ రాత్రి ఆ సంఘటన జరిగిన తరవాత రవితో ఎదు రుగా మాట్లాడే ధైర్యం చాలక తనలో తానే బాధపడుతూ ఉండిపోయింది. రాత్రి ఆనంద్ పెళ్ళి చాలా వైభవంగా జరిగింది.

మరునాడు ఉదయమే రవి అంజరివద్దా సెలవు తీసుకున్నాడు. కనిపిస్తే గీతకు కూడా చెబుతా మనుకున్నాడు. గీత కనిపించలేదు. ఎంతో నిరాశ పడ్డాడు. మోటారు సైకిలు స్టార్ట్ చేశాడు. ఆనంద్, పద్మ, వగైరా అంతా అతనిని సాగనంపడానికి వరండాలోకి వచ్చారు. గీత కూడా వస్తుందేమోనని రవి ఎంతో ఎదురుచూశాడు. కానీ ... గీత రాలేదు. రవి నిరాశ చెందాడు. ఇంక బాగుండదని అందరికీ "టా! టా!" చెప్పుతూ స్టార్ట్ అయ్యాడు.

మోటారు సైకిలు ట్రంకురోడ్డుపై అతి వేగంగా వెడుతూంది. స్పీడో మీటరు ఎనభై ... తొంభై చూపిస్తూంది. కళ్ళజోడుతో ఉన్న రవి చాలా ఎక్స్‌పర్ట్‌గా డ్రైవ్‌చేస్తూ అతి వేగంగా పోతున్నాడు. అతనికి తెలియకుండానే అతని మనస్సు, "జిందగీ ఏక్ సఫర్ హై సుహానా! ... యహా కల్ క్యా హో కిస్‌నె జానా? ... ? ..." అనే పాట పాడుతూంది. రవి ప్రయాణం అలాగే శరవేగంగా సాగిపోతూంది.

• • •

గీత ఉత్తరం చదువుతూంది కదూ? ఆమె కళ్ళ నుండి నీళ్ళు ధారలుగా వడుతున్నాయి. గతం ఒక్కసారి ఆమెలో గిర్రున తిరిగింది. ఆ బాధ, ఆ ఆవేదన ఆమె తట్టుకోలేక పోతూంది. అలాగే దిగమింగుకుంటూ తిరిగి చదవడం ప్రారంభించింది.

"కనక, గీతా! నీవు నన్ను మనస్సులో అపార్థం చేసుకుని దూషించినా సరే, నేను ఆ నాడు నిజాన్ని దాచలేకపోయాను. నన్ను క్షమించలేవు కదూ? పోనీలే! నువ్వు క్షమించలేకపోయినా, ఆ భగవంతుడే నన్ను శిక్షిస్తాడులే, బాధపడకు! అన్నట్టూ ... ఇక్కడ పాకిస్తాన్‌తో యుద్ధం చాలా ముమ్మరంగా సాగుతూంది, తెలుసా! పేపర్లో చదువుతున్నావా? ఇక్కడ ఒక్క క్షణం తీరిక లేదనుకో. ప్రతి నిమిషం పాకిస్తాన్‌కి ఒక దుర్భర పరాజయం కలిగేలా పోరాడుతున్నాం. అటువంటి క్లిష్ట పరిస్థితులలో నీ పెళ్ళి శుభలేఖ వచ్చింది. నే నెంత సంతోషించానో తెలుసా? నన్ను అభిమానించిన, నేను గౌరవించిన ఒక స్త్రీ ఈనాడు ఒక ఇల్లాలు కాబోతూంది. నాకు ఎంత సంతోషంగా ఉందో! ఆ వార్త మేము అతి త్వరలో పాకిస్తాన్‌పై సాధించబోయే ఘన విజయానికి శుభ సూచకంగా భావించాను, తెలుసా? అయితే, మాకు విజయం తప్పదని నిర్ధారణ అయిపోయింది. రాత్రి అంతా నిర్విరామంగా పోరాటం సాగించి ఇప్పుడే ఒక గంట రెస్ట్ తీసుకుంటున్నాం. సరిగ్గా వేడి టీ తీసుకుంటున్నాను. ఈ లోగా నీ పెళ్ళి శుభలేఖ వచ్చింది. చేతిలో ఉన్న డబుల్ హాట్ 'టీ' నీవు స్వయంగా ఇచ్చిన ట్టనిపించింది. నమ్ముతావా? నీవు చిరంజీవినిగా సౌభాగ్యవతిగా, దీర్ఘ సుమంగళిగా, ముచ్చటైన ముగ్గురు పాపలతో, అనురాగ పూరితమై ఆదరించే భర్తతో మీ ఆదర్శ సంసారం కలకాలం వర్ధిల్లాలని మనఃస్ఫూర్తిగా ఆ భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను! దూరాన ఉన్నందువల్ల నీ పెళ్ళికి హాజరుకాలేకపోతున్నందుకు మన్నించు. నా మీద కోపం పోలేదా? న్యాయంగా నీ పెళ్ళికి రావాలని నే నెన్నో కలలు కన్నాను. ఎంతో ఎదురుచూశాను! చూశావా? నిజం ఎంత శక్తివంతమైనదో. నిజానికి ఇక్కడ పాకిస్తాన్‌తో యుద్ధం చాలా హోరాహోరీగా జరుగుతూంది. ఏది ఏమైనా శక్తివంతమైన భారత వీర సైనికుల ధైర్యసాహసాలతో పోటీ చెయ్యగల అర్హత పాకిస్తాన్‌కు లేదు. ఇక రాదు. మేము బ్రతికి ఉండగా అది సాధ్యం కాదు. మేము ఉన్నా, లేకపోయినా భారత విజయం తప్పదు. అదే మా లక్ష్యం. అదే మా అంతిమ కర్తవ్యం! అతి త్వరలో మేము ఘన విజయం సాధించి, ఆ ఆనందోత్సవాలతో నేను తప్పక సెలవు సంపాదించి మీ పుణ్య దంపతులని చూడడానికి మీ ఊరు తప్పక వస్తాను. అప్పుడు నాకు రాగానే 'వేడి— కాఫీ' ఇస్తావు కదూ?

సెలవు!

ఆశీస్సులతో...

—రవి."

గీత ఒళ్ళు జలదరించి చేతులు వణుకుతున్నాయి. కళ్ళన నీళ్ళు నిండిపోయాయి. మనస్సు ఆవేదనతో సతమతమౌతూంది. ఇంతలో పక్క రూమ్‌లోంచి పద్మ వచ్చింది.

ఇంటిల్లిపాదికీ
పండుగచేసే పత్రిక
మహిళాలోకానికి
మహత్తర కానుక!

మహిళ

వెలువడింది!
జూలై '75
వెల: 2 రూ.

సచిత్ర మాస పత్రిక

తొలి సంచిక అలంకారాలు:
వాసిరెడ్డి సీతాదేవి, మాదిరెడ్డి సులోచన, డి. కామేశ్వరి —రసవత్తరమైన కథలు
"రాజకీయ కల్లోలం"లో ఇందిరాగాంధి -ప్రత్యేక వ్యాసం
"అంతర్జాతీయ మహిళా సంవత్సరం" పై తురగా జానకీ రాణి రచన; "స్త్రీలకు ప్రత్యేకం" పి. సరళాదేవి
"అంతరంగ తరంగాలు"-రామలక్ష్మి, లలితా ఆరుద్ర.
కూచిపూడి నాట్యరేఖలను నేలనాలుగు చెరగులా పంచుతున్న కుమారి శోభానాయుడు "నరసశాల" పరిచయం
"వంటమాలచ్మి" — వ్యంగ్య, హాస్య కథానిక

★ రేడియో 'రతన్ ప్రసాద్'తో ఇంటర్వ్యూ,
"ఇల్లు — ఇల్లాలు" "అహంకారానికి మందులేదు"
తెలుగువారి చేనేత కళాసృష్టి - ఫాషన్ పెరేడ్ పోటీలు,
బుల్లి బుల్లి వింతలు, మ్యూజింగ్స్, రాశి ఫలాలు,
సినిమా రంగంలో మహిళలు, చదువులావు- కార్టూన్లు.
"ఆంధ్ర మహిళాసభ" ఏం చేస్తున్నది?
'గర్భిణీ స్త్రీలకు' డాక్టర్ సలహాలు,
ఫాషన్లు, కుట్లు, అల్లికలు, వంటలు

అన్ని చోట్లు సమర్థులైన ఏజంట్లు కావాలి. ★

వివరాలకు: 'మహిళ', 499, రెడ్డి & రెడ్డి కాలనీ, తిరుపతి-517501.

DEVI

"ఏమిటి, గీతా! ఇక్కడ ఒక్కత్తెవు ఏం చేస్తున్నావు! అవతల ఓ మూల ముహూర్తానికి వేళవుతోంది. ఎక్కడిమంచీ ఈ ఉత్తరం? రవి రాశాడా? పెళ్ళికి వస్తున్నాడా?" అంది పద్మ హడావిడిగా. గీత మౌనంగా తల వంచుకుంది.

"ఛ! పిచ్చితల్లీ, అలా బాధపడకూడదు! అవతల ఓ మూల పెళ్ళివారంతా ఉన్నారు! ఏమిటీ కన్నీళ్ళు! ఎవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? ... పద, పద! ..." అంటూ గీతని పక్క గదిలోకి తీసుకువెళ్ళింది పద్మ.

బయట పెళ్ళి పందిరిలో డోలు, సన్నాయి మంగళ వాద్యాలతో పోటీ పడుతున్నాయి. ఆ వాద్యాలు గీత మనస్సులో మర ఫిరంగులలాగ ధ్వనిస్తున్నాయి. గదిలో ఆడవాళ్ళంతా గీతని పెళ్ళికూతురుగా సింగారిస్తున్నారు. బ్రాహ్మణులు మంత్రాలు గొంతెత్తి ఆలాపిస్తున్నారు. ఇంతలో గీత తండ్రి హడావిడిగా వచ్చాడు.

"అమ్మాయిని తీసుకురండి! ముహూర్తానికి వేళవుతోంది" అనేసి కంగారుగా పెళ్ళి పీటల మీదికి వెళ్ళి కూర్చున్నాడు. పద్మ గీతను వెంటబెట్టుకుని పెళ్ళి పీటల వరకు తీసుకు వచ్చి పీటలపై వరుడు పక్కన కూర్చోబెట్టింది. పురోహితులు మంత్రాలు చదువుతున్నారు. మంగళవాద్యాలు మోగుతున్నాయి.

ఇంతలో ఆనంద్ కంగారుగా పద్మ దగ్గరికి వచ్చాడు. చెవిలో ఏదో చెప్పాడు. పద్మ వెంటనే కంగారుగా ఆనంద్‌తో బాటు బయటకు వచ్చింది. ఆనంద్ ఆవేదనతో తన చేతిలోని 'ఆంధ్రప్రభ' పద్మకి అందించాడు.

పద్మ ఒక్కసారి నిర్ఘాంతపోయింది. గుండెలు దడదడ కొట్టుకుంటున్నాయి. చేతులూ, కాళ్ళూ వణికిపోతున్నాయి. అలాగే కంగారుగా మొదటి పేజీలో యూనిఫారంతో ఉన్న రవి ఫొటో చూసింది. మనిషి రాయైపోయింది. అలాగే దుఃఖంతో చదవడం ప్రారంభించింది.

"భారత — పాకిస్తాన్ యుద్ధరంగంలో అఖండ ధైర్యసాహసాలు ప్రదర్శించి అమరవీరుడైన ఆంధ్ర యువకుడు రవీంద్రనాథ్‌కు భారత ప్రభుత్వం 'వీరచక్ర (పోస్తుమస్)' బిరుదుతో సత్కరించి అంతిమ నివాళు లర్పించింది" అని చదివి పద్మ బిత్తరపోయిన హృదయంతో, స్థాణువులా, నిశ్చేష్టురాలై నిలబడిపోయింది. అక్కడ పందిరిలో సన్నాయి వాద్యాలతో మంగళసూత్రధారణ జరిగింది! ★

వైద్య విజ్ఞానం

టిక్స్

డాక్టర్ గుంటుపల్లి రాధాకృష్ణమూర్తి

రాజ్‌బాబును చూసి రమాప్రభ కన్ను కొట్టేసరికి అతను అయిపోయి, పెళ్ళి చేసేసు కుంటాడు. కానీ, ఆమె ఎవరిని చూసినా, ఎప్పుడు చూసినా అలాగే కన్ను కొడుతూ ఉండే జాడ్యపు, అది పుట్టుకనుంచీ వచ్చిన అలవాటని తెలుసుకుంటాడు. త్యాగరాజు ఖూనీ చేయబోయే ముందు ఛూయింగ్‌గమ్ అదోరా నములుతాడు. పేకేటి చీటికీ మాటికీ తల ఎగరేస్తూ, ఒక వైపుకు తిప్పుతూ ఉంటాడు. బాలకృష్ణ అడపా దడపా మెడ తిప్పుతూ, గుడ్లు మిటకరిస్తూ ఉంటాడు. రౌడీ రంగారావు మాట మాట్లాడితే మీసం తిప్పుతుంటాడు.

కామాక్షికి కళ్ళార్పటం ఒక దురలవాటయి పోయింది. కన్నయ్య కాళ్ళాడించకుండా క్షణం కూడా ఉండలేడు. ఎప్పుడూ ఏదో లెక్క పెడుతున్నట్టే వేళ్ళు లెక్కిస్తుంటుంది విమల. దగ్గు రాకపోయినా దగ్గటం, ముక్కు చీదుకోవటం, అనవసరంగా తల గోక్కోవటం, కాళ్ళూ చేతులూ అనవసరంగా, అప్రయత్నంగా కదిలించటం, తల ఎగరెయ్యటం, భుజాలు పైకెత్తటం లాంటి అలవాట్లు అనుకోకుండా పట్టుపడతాయి. ఇలాంటి వాటిని "టిక్స్" అంటారు.

నాడీ మండలానికి సంబంధించి, ఒకే రకమైన చలనాలు ఒకే తీరుగా అడపా దడపా వస్తూ ఉంటే, వాటిని 'టిక్స్' అంటారు. ఆ చలనాలు ఒక క్రమాన్ని అనుసరించకపోవచ్చు. అవి అతి వేగంగానూ, శక్తివంతంగానూ ఉండవచ్చు.

5—10 సంవత్సరాల మధ్య పిల్లలలో అలవాటు వల్ల రకరకాల చలనాలు కనబడతాయి. పడిశం పట్టి తగినా పిల్లలు ముక్కు చీదుకోవటం, ఊదటం లాంటివి అలవాటుగా చాలాకాలం పెట్టుకు రావచ్చు. కంటి జబ్బులు తగ్గినా కళ్ళార్చటం తగ్గక పోవచ్చు. వదులుగా ఉన్న నిక్కర్లు పైకి లాక్కోవటం అలవాటైన బాలురు, నిక్కరూ పంట్లామూలూ వదులుగా లేకపోయినా వాటిని పైకి లాక్కునే అభ్యాసాన్ని అధిగమించలేక పోవచ్చు. ఇలాంటివి అలవాట్లలా అనిపించినప్పటికీ వీటన్నింటికీ మానసిక స్థితి నేపథ్యంలో కారణంగా ఉండి తీరుతుంది.

కొందరిలో అకస్మాత్తుగా ముఖ కవళికలు మారుతాయి. బండబూతులు తిట్టటం ప్రారంభిస్తారు. కొందరు చీటికీ మాటికీ దణ్ణం పెడుతుంటారు. చెంపలేసుకుంటుంటారు. నిష్కారణంగా గుండీలు పెట్టడం, తియ్యటం చేస్తుంటారు. రబ్బరు రింగు చేతిలో ఉంటే పదే పదే సాగదీస్తుంటారు. కొందరు పిల్లలు 5 పైసల బిళ్ళలు కనబడితే చాలు గబుక్కున నోట్లో వేసుకుని నములటం మొదలెడతారు. కొన్ని మెదడు జబ్బుల తరవాత పదే పదే ఆవలించటం, గురకతో శ్వాసించటం, రకరకాల చలనాలు చేయటం పరిపాటి.

ఈ చలనాల ముఖ్య లక్షణం ఏమిటంటే, ఇవి ఒక్క అంగానికి మాత్రమే పరిమితమై ఉంటాయి. ఇతర వ్యాధి లక్షణాలలా శరీరాని కంతటికీ వ్యాపించి ఉండవు. కండరాల శక్తి ఏమాత్రం తగ్గదు. ఎంత వేగంతోటే, ఎంత శక్తితోటే ఈచలనాలు సంభవించినా పట్టుతప్పటం, వస్తువులను జారవిడవటం లాంటివి ఎప్పుడూ జరగవు. మామూలు పనులు చేయటకి ఏ విధమైన ఇబ్బందీ రాదు.

పిల్లలకూ, పెద్దలకూ కూడా అలవాటైన ఇలాంటి చలనాలను తప్పించటం ఒక్కొక్కప్పుడు కష్టసాధ్యమైన పనే. ఆరోగ్య రీత్యా తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తలను ముట్టమొదట తీసుకోవాలి. ఇంటి వాతావరణంలో, బడి వాతావరణంలో చిన్న చిన్న మార్పులు తెస్తే వెంటనే పిల్లలలో మార్పు రావచ్చు. వీలైనంత వరకూ నయాన చెబితేనే పిల్లలు వింటారు. వారికి ఆప్తులైన వారు సరియైన విధంగా నచ్చజెబితే, మార్పు తప్పకుండా వస్తుంది. వారి అలవాట్లను నిశితంగా విమర్శిస్తే, వారు బిగుసుకుపోతారు. టిక్స్ మరీ ఎక్కువవుతాయి. ఒక్కొక్కప్పుడు టిక్స్‌ను మాన్పటానికి కొన్ని అభ్యాసాలు — ఎక్సర్సైజెస్ — ఉపయోగపడవచ్చు. అద్దం ముందు నిల్చుని చేస్తే, తనలో లోపాలేమిటో, వాటిని ఎలా అతిక్రమించాలో తనకే బోధపడుతుంది. చిన్నపిల్లలలో ఇవి సులువుగా మటుమాయ మవుతాయి. పదిహేను ఏళ్ళకు పైబడిన వ్యక్తులలో ఉంటే వీటిని మాన్పటం చాలా కష్టం. పిల్లలకూ, పెద్దలకూ కూడా మానసిక చికిత్స ఒకొక్కప్పుడు అవసరం కావచ్చు.

కళ్ళార్పే కామాక్షిలోనూ, భుజా లెగరేసే భుజంగరావులోనూ, మెడ తిప్పే మేరీ లోనూ, వేళ్ళు లెక్కించే విమల లోనూ మార్పు రావాలంటే మనం సానుభూతితో వ్యవహరించాలి. నవ్వి, నగుబాటు సంచుచేసి, విమర్శించి విద్వేషాలను పెంచే పక్షంలో పరిస్థితి మరింత విషమిస్తుందని అందరూ గుర్తించాలి. ★

> చర్చికి వెళ్ళే ప్రజలు చట్టబద్ధమైన జీవితం గడిపే వారు కావడం కద్దు.
>
> —ఇ. ఎ. పార్క్